

• психології (Тимканич І. «Психологичный розвиток глухонѣмых дѣтей» (1926 р., № 7-10), Зейкань І. «Пару слов о слѣпых» (1926 р., № 7-10), Свѣтлик П. «О дотыку слѣпых» (1926 р., № 7-10) та ін.);

• методики навчання (Довгун В. «Научованя слѣпых» (1926 р., № 7-10), Чекан А. «О методах научованя глухонѣмых» (1927 р., № 1), Свѣтлик П. «О научованю на письмочитаня слѣпых» (1927 р., № 6-7), Добей М. «Числене у школѣ слѣпых» (1929 р., № 1-2) та ін.).

Вивчення змісту періодичних видань дозволить проаналізувати організаційно-педагогічні основи становлення та розвитку закладів інтернатного типу в Закарпатті у першій половині ХХ століття.

Список використаних джерел

1. Черепаня М.Т. Професійна компетентність управлінського та педагогічного персоналу в контексті становлення закладів інтернатного типу в Закарпатті першої половини ХХ століття. *Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки*. Черкаси, 2018. Випуск 12. С. 89-96.
2. Cherepania, M. T., 2018. The establishment of the residential care facilities in the Transcarpathian region of the early XX century. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, VI (66), 162, pp. 18-21.

УДК 373.2 (477) (09):001.8

Черепаня М.Т.,
доктор філософії з педагогічних наук,
асистент кафедри педагогіки дошкільної,
початкової освіти та освітнього менеджменту
Мукачівський державний університет
Бритвак Р.М.,
магістрант спеціальності 012 Дошкільна освіта,
Мукачівський державний університет

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ЗАКАРПАТТІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ

Реформування дошкільної освіти є невід'ємною складовою трансформацій, які відбуваються в системі освіти України в контексті забезпечення неперервності, системності та наступності у взаємодії всіх її ланок. Зокрема, на цьому акцентується увага в державних нормативних документах, зокрема в «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2012), «Базовому компоненті дошкільної освіти» (2012), «Законі України «Про дошкільну освіту» (2001) та ін. З метою успішної реалізації визначених вищеназваними документами завдань та цілей реформування дошкільної освіти актуалізується потреба узагальнення та систематизації історико-педагогічного досвіду, теоретичного осмислення здобутків дошкільної освіти, традицій та тенденцій, що допоможе усвідомити її значення, глибоко проникнути в її сутність.

Вагомий внесок у реалізацію ідей змісту дошкільної освіти здійснено сучасними науковцями Л. Артемовою, І. Бехом, А. Богущ, Н. Гавриш, Т. Кочубей, Н. Лисенко, Т. Поніманською та ін. Історико-педагогічний вимір дослідження проблеми становлення та розвитку дошкільної освіти та виховання представлено у дослідженнях Т. Головань, С. Дітковської, З. Нагачевської, Л. Пісоцької, Г. Рего та ін.

Становлення та розвиток дошкільної освіти в Закарпатті у другій половині ХХ століття зумовлювалося переважно тенденціями, які були характерними для дошкільля загалом у радянському періоді. Разом з тим, цей процес мав і свої специфічні особливості. Найперше, слід вказати, що Закарпатська область належить до числа областей, які були найпізніше приєднані до складу Радянської України. Процес приєднання та перетворення в освітній сфері Закарпаття розпочався ще в 1944 р., коли було прийнято на Першій конференції комуністичної партії Закарпатської України «Резолюції про воз'єднання Закарпатської України з Радянською Україною» [1, с. 184]. Вже у квітні 1945 р. був прийнятий «Декрет Народної Ради Закарпатської України про перехід шкільного виховання у відання держави»,

в якому зазначається: «§1 Навчання та виховання молодіжі на території Закарпатської України є справою держави, якій приналежить найвище управління всього виховання, навчання, догляд за ним ... §2 Школи всіх категорій та ступенів, а також *дитячі садки – матерські школи, захорони на території Закарпатської України є державними*. Будинки і приналежне до них все рухоме та нерухоме майно, яке дотепер знаходилося в користуванні шкіл і шкільних гуртожитків, служать і надалі для потреб школи» [1, с.197]. До цього часу закарпатські землі входили до складу Австро-Угорської імперії (до 1919 р.), Чехословацької республіки (1919-1938 рр.), Угорщини (1939-1944 рр.), відповідно діяльність закладів дошкільної освіти регламентувалася законами та нормативно-правовими актами цих держав. Тогочасні заклади дошкільної освіти могли організовуватися не тільки за державні кошти, але й за кошти релігійних громад, благодійних організацій та приватних осіб. Та з приходом радянської влади ситуація щодо права власності кардинально змінилася, змінилися також і підходи до організації дошкільної освіти, її змісту, кадрового забезпечення тощо.

Отже, для першої п'ятирічки радянської влади в Закарпатті розвиток дитячих закладів був досить повільним, адже події II Світової війни, занепад економічного розвитку, відсутність кадрового забезпечення призвели до скорочення дитячих садочків. Оскільки, «суспільне виховання, - як зазначено в монографії «Освіта Закарпаття» (2009), - займає важливе місце в діяльності органів освіти області» [2, с. 181], з початку 1950 р. спостерігається стрімкий розвиток дитячих дошкільних закладів. Зокрема, в цей час окрім дошкільних закладів, які відносилися до системи Міністерства освіти, в Закарпатській починають створюватися відомчі дитячі садки, які утримувалися за кошти колгоспів, радгоспів, фабрик та заводів, установ охорони здоров'я тощо. Про темпи росту закладів дошкільної освіти в Закарпатті радянського періоду красномовно свідчать статистичні дані, відображені в таблиці 1.

Таблиця 1.

ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В 50-80 РР. ХХ СТОЛІТТЯ

Рік	Кількість дошкільних закладів	Кількість вихованців
1960	334	12,8 тис.
1970	532	26,7 тис.
1980	646	47,9 тис.
1990	700	52,0 тис.

Джерело: [2, с. 181].

Як видно з таблиці 1, кількість дитячих садочків у період з 1960 р. по 1990 р. збільшилася більш, ніж удвічі (на 366 закладів), тоді як кількість вихованців, охоплених дошкільним вихованням збільшилася у 4 рази (на 39,2 тис. осіб).

Суттєво покращилося матеріально-технічне забезпечення закладів дошкільної освіти, дитячі садки зводилися за новими проектами, велику роль у їх розбудові відіграли підприємства та колгоспи, які організовували шефську допомогу над дошкільними закладами.

Зростанню кадрового забезпечення діяльності закладів дошкільної освіти сприяло відкриття у 1956 р. відділення при Мукачівському педагогічному училищу з підготовки вихователів для дитячих дошкільних закладів. Підвищенням професійної кваліфікації вихователів опікувався методичний кабінет дошкільного виховання, створений у відповідності до рішення обласного управління освіти ще 1948 р. при Закарпатському інституті удосконалення кваліфікації вчителів. Методична служба акцентувала особливу увагу на стані навчального та виховного процесу в дошкільних закладах, якості виконання навчальних програм, створенні опорних дошкільних закладів, впровадженні передового педагогічного досвіду тощо. Слід зауважити, що діяльність закарпатських педагогів-дошкільників свого часу отримала всесоюзне визнання, так, наприклад, у 1981 р. досвід роботи М. Богданової, виховательки дошкільного закладу №27 м. Ужгород, і в 1984 р. досвід Л. Куцин, виховательки Підвиноградівського дитячого садка Виноградівського

району, презентувався на Виставці досягнень народного господарства (ВДНГ) в Москві [2, с. 291].

Таким чином, незважаючи на труднощі, які уповільнили розвиток закладів дошкільної освіти в Закарпатті в повоєнні роки, все ж таки дошкільне виховання в другій половині ХХ століття досягло високого рівня, як в плані залучення дітей дошкільного віку до виховання в дитячих садках, так і в напрямках покращення матеріально-технічної бази закладів дошкільної освіти, підготовки педагогічних кадрів, удосконалення методичної допомоги тощо.

Список використаних джерел

1. Фізеші О.Й. Початкова школа на Закарпатті (друга половина ХІХ – початок ХХІ ст.): монографія. Ужгород: МДУ, 2015. 528 с.
2. Химинець В.В., Стрічак П.П., Качур Б.М., Талапканич М.І. Освіта Закарпаття: монографія. Ужгород: Карпати; Інформаційно-видавничий центр ЗІППО, 2009. 464 с.

УДК 37.018.3 (477.87) «1944-1991»

Черепаня М.Т.,
доктор філософії з педагогічних наук,
асистент кафедри педагогіки дошкільної,
початкової освіти та освітнього менеджменту
Мукачівський державний університет
Кобаль К.І.,
магістрант спеціальності 013 Початкова освіта,
Мукачівський державний університет

ЗАКЛАДИ ІНТЕРНАТНОЇ ОСВИТИ ЗАКАРПАТТЯ РАДЯНСЬКОГО ПЕРІОДУ (1944 - 1991 РР.) В ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Історія становлення та розвитку закладів інтернатного типу в Україні загалом та, зокрема, в Закарпатті є важливим джерелом педагогічного досвіду; вивчення, аналіз та систематизація якого сприятиме осмисленню й усвідомленню сучасних процесів глобалізації в освіті та проектуванню її майбутнього. На шляху багатовікового становлення людської цивілізації виникали різноманітні форми суспільного виховання дітей, що потребували соціальної опіки та захисту: дитячі притулки, сиротинці, дитячі будинки, загальноосвітні школи-інтернати, спеціальні школи-інтернати для дітей з вадами розвитку, школи соціальної реабілітації тощо.

Радянський період у Закарпатті датується 1944 – 1991 рр. Нижня хронологічна межа 1944 р., визначається приходом на закарпатські землі військ радянської армії та поступове встановлення радянської влади, а з 1946 р. – повне приєднання території Закарпаття до складу Української Радянської Соціалістичної республіки. Одним із пріоритетних напрямів роботи нової влади було переформатування діяльності освітніх та соціальних установ за радянським взірцем. Таким чином, заклади інтернатного типу, які діяли в Закарпатті у дорадянський період, були реформовані. Інтерпретацію поняття «інтернат» та «заклади інтернатного типу» в радянський період ми подаємо за Українською Радянською Енциклопедією [3]:

- 1) *шкільний інтернат* – у Союзі Радянських Соціалістичних Республік (СРСР) гуртожиток при загальноосвітній школі для учнів 1-10 класів, які проживають на віддалі понад 3 км від школи. Учні забезпечуються безплатно всіма предметами загального вжитку, постільною білизною, гарячим триразовим харчуванням. Виховну роботу проводить вихователь, який має педагогічну освіту [3, стаття «Шкільний інтернат»];
- 2) *школа-інтернат* – в СРСР з 1956 р. – загальноосвітня школа, в якій діти навчаються і живуть. В Українській Соціалістичній Радянській Республіці діють з 1957 року відповідно до «Положення про школи-інтернати» Міністерства освіти Української РСР.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>